

Rev. David Harries'

LIBRARY.

no. 292.

Cult 5430.160.3

HARVARD COLLEGE
LIBRARY

FROM THE LIBRARY OF
REV. DAVID HARRIES

The Gift of
MRS. D. C. HARRIES

April 14, 1922

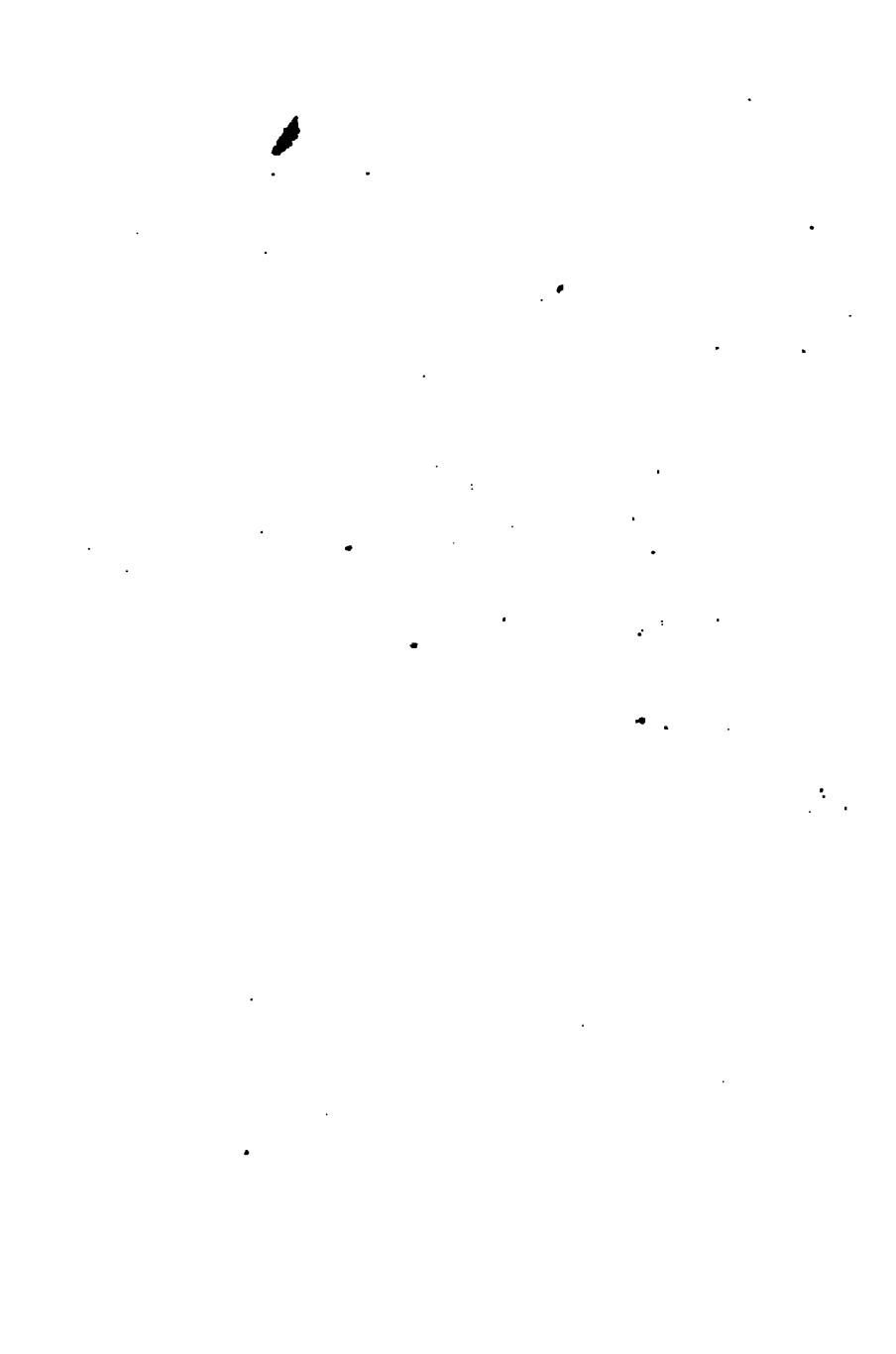
Chas Jan,
Parish Ed Jones
Cincinnati
Ohio

Geo Spillhoff &
Parish David Har
Canton
Ohio.

May 17,

1864

Dear Sir
I have the honor
to acknowledge
the receipt of
your letter
of the 11th
inst.

LLAW FER.

TRYDYDD GWELLIANT CYMREIG.

GAN EDWARD JONES,

Gweinidog yr Efengyl yn Cincinnati, Ohio.

CINCINNATI:

CYHOEDDIG GAN YR AWDWR.

1864.

Celt 5430.160.3

HARVARD COLLEGE LIBRARY
THE GIFT OF
MRS. D. C. HARRIES
APRIL 14, 1922

RHAGY MADRODD.

WRTH ystyried helaethrwydd manteision yr Americanaid, a bod Cymry y wlad hon fel yn wrthiol wedi dyfod a moddion gwybodaeth o hyd cyrhaedd ein cydgenedl, a bod y gelfyddyd o ysgrifenu a Llaw Fer heb ddyfod i'w meddiant, yr amcenais ddwyn allan gasgliadau o weithiau dros gant o'r awdwyr goreu o hyd fy nghyraedd, oddiar y mawr lesad a gefais im fy hun o'i dysgu, yn enwedig o weithiau y Prof. BENN PITMAN o'r ddinas hon, yn nghyd a ffrwyth fy llafur fy hun, ar droion am dros ddeugain mlynedd o ymarferiad, drwy y wasg Gymreig yn Ionawr, 1860. Gwneithym welliant eilwaith ynddi yn 1862.

Oddiar fod yr hyn a ddaeth allan drwy y wasg yn fychan, a bod taer ddymuniad amryw o bersonau meddylgar am gyfarwyddiadan manylach, nac o'r blaen, dechreuais barotoi llyfryn sydd fwy a phwrpasol i gyrhaedd yr amcan yn 1863, ac i fod yn gyfarwyddyd digonol i allu ysgrifenu pob gair a glywom, neu a ddarllenid, yn ol cywair cynnulleidfaol.

Ymdrechais fod y llyfryn hwn y fath, ac y gallo y neb ai dysgo allu defnyddio yr un saesonaeg Prof. B. P., wrtho yn ddidrafferth, a'r un modd y gallo 'r neb a ddisgo yr un Saesonaeg yn gyntaf ddeall yr un Gymraeg wrtho, ond ni wna y naill o'r tro yn lle 'r

llall, oblegid y nodau sydd i arwyddo geiriau yn y ddau, o herwydd nad yw yr un llythyrenau sydd yn ddngos meddwl y gair saesonig o'r tro yn yr un Gymraeg, na'r Cymreig yn Saisonaeg.

Hefyd rhag ofn y digalonau rhai ei dysgu, ar ol ei brynu chwanegais ynddo ffordd i'r gweithiwr dyddiol gadw ei gyfrifon mewn Llaw Fer, yn y Dyddiadur neu unrhyw lyfr arall, ac un wers fel gallo mab neu ferch neu henafgwr anllythyrenog mewn ysgrifennu, ac o ba oedran bynag y byddo. Wrth roi fyn y wyf yn ostyngedig yn gofyn hynawsedd y darllenydd o fyned heibio i'r gwallau sydd yn y llyfr hwn fel ereill, defnyddio yr hyn sydd dda o hono, at ei wasanaeth ddewisol i'w wir gysur, yw gostyngedig ddymuniad ei

AWDWR.

Cincinnati, Gorth 1st, 1864.

LLAW FER.

RHAN I.

RHEOLOU LLYTHYRENIAETH.

1. Ysgrifener y cydseiniaid pan wrth eu dysgu a'r un dull a maintioli a'r egwyddor. Y rhai ysgeifn yn ysgeifn a'r rhai trymion yn drymion, ac ar ol eu dysgu o'r maintioli a fyner, ond oll yn gyfartal. Gwel tu dalen nesaf.

2. Na ysgrifener y rhai trymion yn geimion yn yr un drwch, ond oll a'u bleanau yn feinion. Gwel Rheol. 40.

3. Cymerer digon o bwyll i'w hysgrifenu yn iawn ar y dechreu, deuir i ysgrifenu yn gyflym wrth fynychu yn eu dysgu, a'u huno wrth eu gilydd heb godi y pen oddiar y papyr.

4. Am y llythyrenau Saesonig, *sh*, a *z*, gwel *sh* yn y gair Joshua, gwel daflen yr enwau a *z* yn arwyddnod y gair sydd ar gyfer Zechariah Rheol. 87.

5. Darllener y llythyrenau yn uchel pan wrth eu hysgrifenu fel y caffo y clustiau, llygaid, ar llaw, eu cymhwyso i ysgrifenu yr hyn a glywir pan fyddo angen am hyny.

DULL Y CYDSEINIAID.

P, B // // // // // // //

T, D || || || || || || ||

CH, J // // // // // // //

C, G - - - - - - - - -

FF, F)))))))

TH, DD (((((((((

S)))))))

LL, L)))))))

R)))))))

M)))))))

N)))))))

NG)))))))

H / / / / / / /

CYFARWYDDIAD I'W DYSGU.

6. Ysgrifener y llythyrenau o faintioli mwy na'r egwyddor pan wrth eu dysgu, drosodd a throsodd fel y byddont wedi gwreiddio yn y cof, ac wrth eu defnyddio ar ol eu dysgu, o gyffelyb faintioli a'r egwyddor, a'r ffordd o'u huno a'u gilydd fel ar y de.

7. Dysger ysgrifenu y Llafariaid, a'u lleoedd ar eu cydseiniaid yn ol Siimplau rheolau 17, 29.

8. Dysger troi y bachau wrth benau eu cydseiniaid yn ol Siimplau rheolau, 32, &c., &c.

9. Dysger ysgrifenu llythyrenau hanner maintioli yn ol rheolau 57, 61.

10. Dysger arwyddnodau geiriol sydd yn dechreu ar du dalenau sydd yn canlyn dullwedd llythyrol. Gwel rheol 48.

11. Dysger ddeall y ffordd i ysgrifenu arwyddnodau y geirian gwreiddiol sydd yn ol y rheolau 65, &c.

12. Dechreuer ysgrifenu yr hyn a glywom, ar ol deall y ffordd i ysgrifenu y geiriau bychain megis y geiriau unsyll, ar gweddill yn y Llaw Hir nes dyfod i allu y cwbl yn y Llaw Fer. Gwel to dalen nesaf.

Dull o'ano llythrenau
a'n gyllydd.

1	L	T	h	7	l	4	7	7
2	~	~	~	~	~	~	~	~
3	L	T	h	7	l	4	7	7
4	7	7	l	l	4	4	4	4
5	~	~	~	~	~	~	~	~
6	~	~	~	~	~	~	~	~
7	~	~	~	~	~	~	~	~
8	~	~	~	~	~	~	~	~
9	~	~	~	~	~	~	~	~
10	~	~	~	~	~	~	~	~
11	7	7	7	7	l	l	l	l

DYBEN BACHAN.

13. Talfyrer geiriau trwy roddi bachau wrth benau y cydseiniaid fel ac y gwelir ar daflen y bachau a'u defnyddioldeb wrth ddysgu ymlaen.

14. Dechreuir gyda bach neu ddolen *s*. Gwel llinell y ffigwr 1, *ts, st, ps, sp, chs, sch, sc, cs*, ar y de.

15. Rhodder dolen *s* ar benau llythyrenau ceimion gan eu hysgrifenu tuag i fewn fel eu gwelir yn llinell ffigwr yr 2, *ms, ns, sm, sn, mns, &c.*

16. Pan ddygwyddo *s* fod mewn gair rhwng dwy lythyren syth ysgrifener hwynt yn y ffordd rwydda, ond y rhai ceimion tuag i fewn. Gwel ffigwr 3.

17. Er rhwyddineb rhoddwyd *r* or fath arall, yn fwy goledd nac *ch*, a phob amser i'w hysgrifenu ar ei fyny, ar llall tuag i lawr. Gwel ffigwr 9, ar y de. Ni raid darllen y llyfr drwyddo cyn dechreu dysgu ei ysgrifenu.

Wangoseg.

1 6 f \ e / 6 _ _

2 ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

3 ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

4 6 7 8 9 10 11 12

5 13 14 15 16 17 18 19

6 ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

7 20 21 22 23 24 25 26

8 27 28 29 30 31 32 33

R i t u n g.

9 ^ / ~ / ^ / ^ / / /

10 v v ~ v v v v v v

11 w w w w w w w

12 e e e e e e e

13 v v v v v v v

ARWYDDNODAU Y LLAFARIAID.

	d		d
1	i u ac y	2	o -
2	e .	3	w _
3	a .		

18. Y Llafariaid ydynt *i, u, y, e, oa* ac *w*, a'r gweddiill sydd Gydseiniaid, a therfn eu gosodiad ar eu cydseiniaid sydd fel uchod sef wrth eu pen blaenaf, canol, ar gwaelod.

19. Dewiswyd diweddnod *i* arwyddo llafariaid yn y tri lle blaenaf, ac arwyddnod arall *i* ddangos *o* ac *w*, a'u lleoedd ar yr arwyddnod *d* yn dangos pa lafariad ydyw.

20. Ni ddefnyddir y llafariaid wrth eu cydseiniaid pan yn cofnodi yr hyn a glywir, ond ar ol darfod ysgrifenu os dewiser hyny cyn rhoddi yr ysgrif heibio er rhwyddhau ei darlleniad ar ryw amser dyfodol.

Siamplan.

1	í	o	a	o	w
2	í	í	l	í	l
3	—	—	—	—	—
4	)	)	)	)	)
5	⤿	⤿	⤿	⤿	⤿
6	⤿	⤿	⤿	⤿	⤿
7	/	/	/	/	/
8	⤿	⤿	⤿	⤿	⤿
9	)	)	)	)	)

Siamplan o'u blaen.

10	/	/	/	/	/
11	/	/	/	/	/
12	í	í	í	í	í
13	⤿	⤿	⤿	⤿	⤿
14	⤿	⤿	⤿	⤿	⤿

AR LEOEDD Y LLAFARIAD.

21. Dyma siamplau o eiriau unsyll a deusyll yn ol unol bob yn ail air, a'r llafariaid rhyngddynt.

22. Gellir doddi llafariaid wrth y gydsain flaenaf neu yr olaf fel y bo cyfleistra,

23. Cofier ddysgu yn dda le 'r gwahanol lafariaid ar eu cydseiniaid. Mae i'r llafariaid 3 lle ar eu cydseiniaid, y lle cyntaf ar ben blaenaf i'r gydsain, y canol, a'r pen olaf iddi.

24. Gan nad yw y pen i'w godi oddiar y papyr ar ol dechreu ysgrifenu nes gorphener y gair, a bod yr ail gydsain yn dechreu yn lle y bo 'r flaenaf yn diweddi, ac felly y trydydd &c., yna lle cyntaf y gydsain yw 'r lle dechreuir ei hysgrifenu.

Siamplan.

1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						

SYLW AR DDOLEN S (o).

25. Geiriau a dolen s, os ar y pen blaenaf i'r gydsain y byddo hi darllener hi yn flaenaf, ac os ar y pen olaf y byddo hi seinier yn olaf.

26. Mae y llafariaid i'w gosod ar y cydseiniad gwreiddiol, ac nid ar dullwedd plygol un amser. Gwel ddefnyddiad y ddolen s, yn y llinellau, 1—10.

27. Lle bo unrhyw air yn dechreu gyda chydsain *sbr*, megis *sibrad* ac hefyd yn y gair *sobr*, *syber*, &c., gosoder y ddolen s ar ochr chwith i'r gydsain i arwyddo hyny, gwel y llinell 11, ond os s yn unig heb r gosoder hi ar ochr dde i'r gydsain fel ar y linell 3, megis *sip*, *sep*, *sap*, *sop*, *swp*.

28. Pan y cyfarfyddir y geiriau megis *sathr*, *sathri*, *sathrer*, *sathrfa* & troer *th* a'i hwyneb yn ol er cyfleis-trai roi *sr* arni. Gwel linell 12.

Siamplau.

1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					

LLUOS SEINIAID.

		đ			đ
1	ei	ʃ	1	oi	ʃ
2	eo	ʃ	2	oe	ʃ
3	ea	ʃ	3	ow	ʃ

	đ		đ		d
1	wy	ʃ	1	ix	ʃ
2	we	ʃ	2	ie	ʃ
3	wa	ʃ	3	iw	ʃ
					ʃ
					ʃ
					ʃ

29. Mae ddullwedd arwyddnodau y lluos seiniau uchod i wasanaethu fel y canlyn. Mae eu dullwedd i arwyddo enw y sain flaenaf, ar lle y mae yn sefyll ar y gydsain i ddangos enw y sain olaf.

30. Yn y Dafen uchod mae *e* i fod yn mhob un o'r tri lle, am mae ei harwydd hi ydyw yr arwydd, yr un modd y mae *o*, *w*, *i*, ac *a* yn dangos eu gwahanol arwyddion hwthau. Gwasanaetha hefyd gydag i yn *ia*.

31. Am y seiniau olaf yn y dafen uchod. Mae *i*, *u*, ac *y* yn eu tro i gymeryd y lle blaenaf ar bob cydsain, *e* ac *oi* gael y lle canol, *a* ac *w* i gael y trydydd lle yn y dull uchod. Defnyddiais y gair sain yma am y llafariaid yn ol dull iaithadar Isaac Jones, Aberystwyth.

Ex Siampian.

1	၇	၇	၇	၇	၇	၇
2	၇	၇	၇	၇	၇	၇
3	၇	၇	၇	၇	၇	၇
4	၇	၇	၇	၇	၇	၇
5	၇	၇	၇	၇	၇	၇

Eto ar ol en Gydseinian.

6	၇	၇	၇	၇	၇	၇
7	၇	၇	၇	၇	၇	၇
8	၇	၇	၇	၇	၇	၇
9	၇	၇	၇	၇	၇	၇
10	၇	၇	၇	၇	၇	၇
11	၇	၇	၇	၇	၇	၇
12	၇	၇	၇	၇	၇	၇

CYDSEINIAID PLYGOL.

32. Lle byddo *pl, bl, tl, dl, chl, pr, a br, &c.*, yn nechreuad unrhyw air, arwydder *l &c.*, a bach wrth y llythyren syth nesaf flaenorol. Gwel taflen y Bachau nesaf i Rheol 40.

33. Rhodder Bach *r* wrth y llythyrenau yn yr un dull a bach *l*, ond yn y gwrthwyneb. Gwel y daflen uchod.

34. Rhodder arwyddnod sain ar y llythyrenau sythion ac nid ar y plygol. Gwel ar y de.

35. Lle byddo syllau *byr, tyr, tir, pur, per, par, a tor* a'r cyffelyb yn niwedd unrhyw air, plyger yr olaf wrth y gydsain nesaf flaenorol iddi fel o'r blaen, ac enwer hwynt beb eu syllebu yn *b-y-r, &c.* Gweler y dull ym aml ar y de, ar linell ffigwr 3. Trinier, chwyrner, &c.

36. Lle byddo *r* yn dilyn *n* ysgrifener *n* yn drymach gyda bach *r* wrth ei phen fel yn llinell yr 2, 4, 5, &c.

CYDSEINIAID DYBLYG.

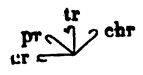
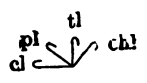
37. Dull eto o dalfyru geiriau drwy wasgu y pen yn drymach ar *m* wrth ei hysgrifenu i ddangos *mp* ac *m̄b* yn y geiriau *hemp*, *maip*, a mab gwel llinell 7.

38. Eto chwanegiad i'r rheol flaenoral drwy osod bach wrth ben blaen i'r gair *maur*. Gwel y gair olaf yn llinell 7, ar un modd *nr* yn y gair *baner*, *baneri*, &c., yn llinell 9.

39. Eto ddull i dalfyru *ffr* yn y geiriau *caffr*. a *caffro*. Gwel llinell 9. Eto *fr* yn a gair *cyfrwy*, a'r gair *cufrwys*. Gwel llinell 10 a bod *ff* ac *f* wedi eu troi i'r gwrthwineb er cyfleistra i roi bach *r* a'i droi tuag i fewn.

40. Siaml arall o droi *dd* yn y'gwrthwyneb yn y gair *meidder*, llinell 2 a'r daflen sydd oflaen Rheol 63, am *ddr*, &c. Mae bachau ar lythyrenau o'r fath yma i'w plygu i mewn, ond gellir troi bachau ar lythyrenau sythion fel a fyner.

Siamplau.

1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						

CYDSEINIAID TRIDYBLYG.

41. Dull o dalfyru *str* ac *sdr* yn y geiriau *sitr* *sitrwr*, *sotrows*, a *sawdwr*. Gwel ffig. 1, ar y de.

Eto *sbr* yn y geiriau *syber*, *syberwyd*. Gwel ffig. 2 ar y de.

Eto *dnstr* yn y geirau *dinystrwr*, *dinystriol*, ac *sthr* yn y geiriau *sathr* a *sathri*, llinell y 5, ac *thr* gwel dan y gair gwreiddiol *thr*.

42 Mae digon o wahaniaeth rhwng dolen *sbr* ac *sp* yn y geiriau *sibrad* a *sipiwr* un ar ochr chwith i b ar llall ar ochr dde. Llinell 3.

43. Eto *dsgr*, yn y geiriau *dysger*, *dysgwr*, *dysgwr*. Mae *sr* wrth ben *g*, ac nid wrth *d*, ac *a*'r ochr isaf iddi yn dangos, *sgr* mewn gair *siwgr* pe buasai ar ochr uchaf i *g* fel yn llinell 13 buasai yn arwyddo *sg* i wyneyd y geirau *sigych*, *sigech*, *sigwch*. Mae *s* oddifewn i *m* yn y gair *masg*, llinell 10, sydd yn yr siamplan ar ol Rheol 28, yn dangos gwahaniaeth er mor debyg dynt i'w gilydd. Eto ddolen *s* oddifewn i fach *l*, llinell 10, *sigler*, *siglwr*, *syfl*, *syfler*. Gwel llinell 11. Hefyd *sgr*, yn llinell 14, *segr*, *segri*, &c.

Siamp lan.

1	ᳵ	ᳶ	᳷	᳸	᳹	ᳺ
2	᳻	᳼	᳽	᳾	᳿	᳾
3	᳾	᳿	ᳺ	᳻	᳼	᳽
4	᳾	᳿	ᳺ	᳻	᳼	᳽
5	᳾	᳿	ᳺ	᳻	᳼	᳽
6	᳾	᳿	ᳺ	᳻	᳼	᳽
7	᳾	᳿	ᳺ	᳻	᳼	᳽
8	᳾	᳿	ᳺ	᳻	᳼	᳽
9	᳾	᳿	ᳺ	᳻	᳼	᳽
10	᳾	᳿	ᳺ	᳻	᳼	᳽
11	᳾	᳿	ᳺ	᳻	᳼	᳽
12	᳾	᳿	ᳺ	᳻	᳼	᳽
13	᳾	᳿	ᳺ	᳻	᳼	᳽
14	᳾	᳿	ᳺ	᳻	᳼	᳽

ACENIAD H.

44. Grymusa hon bob llafariad a chydsain. Dodir llafariad wrthi fel *hi* yn ffig. 1 ac arwddnod arall o honi fel hyn (·) *hip hap*. Gwel ar y de 3.

45. Bachau terfynol. Gwel daflen y bachau ac ar y de ffordd o roddi llafariad wrth y gydsain amlygol, ac nid wrth y blygol sydd wrth ei phen.

46. Gwahaniaethir bach terfynol *f* oddiwrth bach *ff* yn ei dewder. Gwel ar y de llinell 7.

47. Bach terfynol *ion* a *sion*, a'r cyffelyb i fod yn helaethiad cam y llythyrenau sythion, a hwy na'r bachau ereill. Gwel llinell 8. Gellir gwenyd y bach hwn ar y llythyrenau sythion ar ochr a fynir iddynt megis i'r giar breision ond harddaf tuag i lawr, ac *ain aen, oen*, ac *oin*, bob amser tuag i fyny, ar un modd dolen dwy *s* (*ss*) yn y gair *blysais* ar cyffelyb yn fwy. Gwel y geiriau gwreiddiol.

Siamplan.

1						
2						
3						

Dullwedd barchan terfynol.

4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
18						

RHAN II.

DULLWEDD LLYTHYROL A THRA- ETHODOL.

NEU "CORRESPONDING STYLE."

48. Tybir fod yr ysgolor bellach wedi dysgu 'r llythyrenau a'r ffodd i'w huno a'u gilydd, yna dechreuer a'r y dullwedd uchod drwy roi arwyddnodau i'r geiriau isod, mwyaf cyffredin, ac ar y de i'r ddalen hon a'r ffordd i'w huno mewn brawddegau a'u gilydd.

49. Mae'r nodyn bychan croes isod yn arwyddo fod y gair sydd yn ei ymyl i fod oddiar y linell las. Gwel arwyddnodau y llafariaid.

ARWYDDNODAU.

• I, u, ac y†	∧ ie†	∩ mit	← car
• a	∨ a'i†	∩ mae	← coel†
• ac	∨ awn	∩ gwirt†	← cael
• ar	∨ eit†	∩ ynt	∩ llet
• yrt†	∪ sydd†	∩ na	∩ let
• o'rt	∪ oes	∩ fel	∩ ddaear
• er	at	∩ fryt	∩ ias
• †•	it†	∩ af	← gael
• tad	da	∩ yft	← gan
• yw	∩ ba	← cryt	← can

Omers 4.

1

| . ~ ' ~ |
~ . ~ . | | ~
| . ~ | ' ~ ~
? ~ | ~ v | ~

2

. / ~ . ~ v | ?
| ' ~ | ~ v |
.. v | . | ' ~ | 3
. | ' ~ | ' ~ ~
| . ~ . | v |

3

~ . ~ ' ~ | .
~ ~ ~ (. ~ ~ ~
~ . | | ~ . ~ ~ (.

ARWYDDNODAU SEINIOL.

oll   dwfr   eisioes   orblaen   od   pwy

o'n   tad   nid   ond   hon   hwn

y   a   ac   oi   ow   hwy   gwael

50. Gwelir fod arwyddnodau y geiriau, *oll*, *eisioes*, *od*, *o'n*, *nid*, *hon*, y *oi* a *hwy*, oddiar y llinell, ar lleill oll arni fel uchod.

51. Lle byddo *r* offaen y llafariaid neu a'r eu hol megis *ar*, *er*, *yr*, *i'r*, &c., arwydder hyny a'r arwyddnod sydd ar eu cyfer sydd yn dilyn Rheol 49.

52. Dau le ddarparwyd i'r arwyddnodau uchod a'r cyffelyb, pan wrthynt eu human, ac un lle i'r llythyr-enau sythion ar goleddion gyda llafariaid a'r lleill fel nodwyd uchod.

Emery 5.

3

| \ . . \ \ \ \ \ \ \

\ \ . . \ \ \ \ \ \ \

\ \ . . \ \ \ \ \ \ \

\ \ . . \ \ \ \ \ \ \

4

\ \ . . \ \ \ \ \ \ \

\ \ . . \ \ \ \ \ \ \

\ \ . . \ \ \ \ \ \ \

\ \ . . \ \ \ \ \ \ \

5

\ \ . . \ \ \ \ \ \ \

\ \ . . \ \ \ \ \ \ \

\ \ . . \ \ \ \ \ \ \

\ \ . . \ \ \ \ \ \ \

ARWYDDNODAU W AC Y AC ERIELL.

wyf	gwaith	gwneyd	wnaed
ai	awn	ie	yw ac i'w
wae	iau	wele	wyr

53. Defnyddiwyd y ffurfiau uchod, a ffurfiau ereill mewn llefydd ereill er talfyru geiriau. Ac hefyd arwyddnod i'r gair *wae* ac un arall i'r gair *iau* ac *iauo* uchod.

54. Defnyddir llawer ar arwyddnod *w* ac *y* mewn geiriau saesonig cyffelyb i'r geiriau *wae* ac *iau*, gan yr ystyrid hwy yn gwasanaethu fel cydseiniaid, ac er mantais i osod seiniaid ereill wrthynt pan fyddo angen.

Übers.

1

u h o u x t r h l
n . h u f h o a c z *

2

r a e r h u . . . ✓ / z
— — — — — x

3

a . h . / ; z u z — h
a . r h — b
— . e . (. c . — — — *

4

h u . . . x ✓ o (. y
(. . . + a . x a)
h c
u d . r — — — — — *

ARWYDDNODAU CYDSEINIAID UNIGOL.

pa	ato	/ rhoi+	— cut+
bau	daw	/ hit	— cas
aiff	(aeth	) is+	— gu+
a af	(ddaw	(ol	— gan

~ { im a mi.   ~ { in a ni.   ~ { ing ac eang.
   mae ac am.   an a na.   angeu ac angb.

55. Amcan y dullwedd uchod yw dangos fod hyd y llythyrenau sythion uchod yn agos a llanw y lle rhwng y ddwy linell las yn ol yr hyn ydym yn enwi Dullwedd Llythyrol, ac yna ni roddir iddynt ond un lle or tri Cyhoeddol rhan amlaf.

56. Rhoddir dau le i'r llythyrenau *m*, *mb*, *mp*, *ing*, *n*, *g*, ac *c*, a hyny gyda bachau neu hebddynt. Un lle oddiar y linell las ar llall arni. Cymerwyd yn y daflen uchod a manau ereill, y geiriau mwyaf cyffredin, ac i'w hysgrifenu heb y llafariad, er byrhau yr ymadrodd.

Übers.

1

∠ ( ) | . e ∠ . x
e . y - (: - h x
∠ . ∠ . y ~ y . e x
∠ ( ) y y ∠ . d . l . x

2

- - (. / e . x
∠ j . x ∠ d . y x
| . ∠ . y h |) . x
| . ∠ . - . d . x

8

∠ | | (. y d . x
∠ - x y h . (2 . x
∠ y ( ) y . x
∠ y - - (. | . x

EGWYDDOR HANER MAINTIOLI.

57. Lle byddo *t* neu *d* yn diweddi unrhwy air, byrhaer y gydsain wreiddiol hon, gan gadw ei dullwedd gwreiddiol, mae 'i byrad yn arwyddo fod *t* neu *d* wedi cael ei chwanegu ati. Yn gyffredinol uner *t* ac *ll* a'r cyffelyb gydseiniaid ysgeifn, a *d* ac *l* a'r cyffelyb drymion, a'i gilydd. Mae *l* ac *ll* i'w hysgrifenu fyny neu lawr fel y byddo rwydda a harddaf yn y gair.

58. Rhan amlaf defnyddir *r*, ffig. 4 o'r fath hon tuag i fyny lle y byddo hi yn dechreu unrhyw air, a'r llall ffig. 9, tuag i lawr pan yn ynryhw air.

59. Lle byddo llafariad oflaen cydsain o haner maintioli mewn unrhyw air, hono sydd i'w darllen flaenaf; ond pan ar ei hol, llafariaid hono sydd i'w darllen yn nesaf i'r gydsain wreiddiol.

60. Na fyrhaer arwyddnodau *y*, *w*, *ing*, *mp*, *mb*, *mr*, ac *nr*, un unlle.

61. Geill yr ysgolor ddewis dull 1 ar 2 neu 11 a 12, linell sydd are y de am *n*, yn ei hyd neu yn fach.

Siamplan.

1							
2							
8							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
18							

BACHAU TERFYFOL N.

∩ pan	→ cynu†	∩ fan	
∩ bent	→ canu	∩ ddynt†	
∩ dyn†	→ gwyn†	∩ llon	
∩ tan	→ gwn	→ glan	
∩ bwyf	∩ adfer	→ cof	→ caiff

62. Enwir bach *n*, *ff*, *f*, *ion*, ac *ian* yn derfynol, am eu bod yn benaf, yn cael eu defnyddio ar ddiwedd geiriau ond gellir eu defnyddio yn nghanol gair, *ll* y byddo yn gyfleis i hyny.

63. Lle byddo *ff* neu *f* yn diweddi 'r gair a bach *ion*, &c., gellir trymhan bach *f* i'w wahaniaethu oddiwrth *ff* a lle y byddo *brd* yn dechreu gair ac *ain* yn ei ddiweddi, byrhaer y Blaenaf, a throer bach yr olaf i fyny fel yn y *Brydain* fel y byddo 'r arwyddnod fel arwyddnod y gair *brain*. ∩

Siamplan.

1

~ 1 . 0 . 3 . ~ 4 5 ,
~ 6 7 8 9 . 10 ,
~ 11 - 12 . 13 . 14 ,
~ 15 16 . 17 18 19 x

2

~ 1 2 / 3 4 5 6 7 ,
~ 8 . 9 . 10 . 11 ,
~ 12 13 - 14 ,
~ 15 16 17 , 18 19 20 .

3

~ 1 2 . 3 4 5 . 6 ,
~ 7 8 9 10 11 12 x
~ 13 14 15 16 17 - 18 ,
~ 19 20 21 . 22 23 x

BACHAU TERFYFOL N.

↙ pan	↗ cynu†	↪ fan	
↙ bent†	↗ canu	↪ ddyn†	
↙ dyn†	↗ gwyn†	↪ llon	
↙ tan	— gwn	↪ glan	
↙ bwyf	↙ adfer	↗ cof	↗ caiff

62. Enwir bach *n*, *ff*, *f*, *ion*, ac *ian* yn derfynol, am eu bod yn benaf, yn cael eu defnyddio ar ddiwedd geiriau ond gellir eu defnyddio yn nghanol gair, *ll* y byddo yn gyfleis i hyny.

63. Lle byddo *ff* neu *f* yn diweddi 'r gair a bach *ion*, &c., gellir trymhan bach *f* i'w wahaniaethu oddi wrth *ff* a lle y byddo *brd* yn dechreu gair ac *ain* yn ei ddiweddi, byrhaer y Blaenaf, a throer bach yr olaf i fyny fel yn y *Brydain* fel y byddo 'r arwyddnod fel arwyddnod y gair *brain*. ↘

Siamplan.

1

~ 1 . 0 . 1 . 1 . 1 . 1 .
- 1 . 1 . 1 . 1 . 1 . 1 .
1 - 1 . 1 . 1 . 1 .
1 . 1 . 1 . 1 . 1 . 1 .

2

1 . 1 . 1 . 1 . 1 . 1 .
1 . 1 . 1 . 1 . 1 . 1 .
1 . 1 . 1 . 1 . 1 . 1 .
1 . 1 . 1 . 1 . 1 . 1 .

3

1 . 1 . 1 . 1 . 1 . 1 .
1 . 1 . 1 . 1 . 1 . 1 .
1 . 1 . 1 . 1 . 1 . 1 .
1 . 1 . 1 . 1 . 1 . 1 .

ARWYDDNODAU BACH LL, L AC R.

∩ bryn†	∩ tyred†	∩ firwyth	∩ fel
∩ brawf	∩ dur†	∩ foru	∩ Mr.†
∩ dyled†	∩ dyred†	∩ athro	∩ mawr
∩ dal	∩ collit	∩ addurn	∩ yn awr†
∩ tirt	∩ call	∩ athrod	∩ nac oer

64. Mae'r dullwedd uchod yn angrheiffiau o osod bachau wrth ben blaen i'r cydseiniaid, a gosod bach *l* yn drymach na bach *ll*, os ewyllysier eu gwahaniaethu, ond bydd eu brawddegau yn ddigonol, i ddangos y gwahaniaeth, pan fethir. Lle byddo *c* derfynol yn dilyn *ll* yn unrhyw air megis yn y gair *llacion* troer y bach *ion* tuag i lawr er peri dangos y gair hwnw yn fwy hardd na phe troid ef tuag i fyny.

Siamplan.

1

— . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . .
— . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . .
— . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . .
— . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . .

2

— . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . .
— . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . .
— . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . .
— . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . .

3

— . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . .
— . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . .
— . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . .
— . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . .

RHAN III.

---

65. Mae'r cyfarwyddiadau blaenorol yn dangos y ffordd i ysgrifenu llythyron neu areithiau, mewn Llaw Fer yr hyn a elwir *Corresponding Style*. Ac mae yr hyn a ganlyn yn gyfarwyddyd i ysgrifenu yr hyn a glywom, yr hyn a elwir *Reporting Style*.

66. Mae yn rhy anhawdd i ysgrifenu pob gair a glywom, a defnyddio llefariaid, na chwaith ysgrifenu pob cydsain am hyny ni defnyddir dwy gydsain o'r un enw pan nesaf at eu gilydd a phlygwyd y naill gydsain o'r rhai dyblon o wahanol enwau. Gwel ymlaen.

67. Trefnwyd tri lle i'r gwraidd eiriau fel y gellir ysgrifenu yn rhwydd unrhyw araeth a glywom yn y fan ond dysgu 'r cyfarwyddiadau yn dda. Mae trefniad y tri lle a sonwyd i fod yn ol trefn y llefariaid, oddieithr enwau priodol dynion sydd ar ol Rhoel 87.

Mae *i*, *u*, neu *y* i gael y lle blaenaf.

Mae *e* ac *o* i gael yr ail le.

Mae *a* ac *w* i gael y trydydd lle.

68. Os *i*, *u*, neu *y* fydd a'r pywslais arni neu 'r gydsain nesaf ati, ysgrifener ei chydsain hono ai phen isaf ychydig oddiar y llinell las y papur cyffredin.

69. Os *e* neu *o* fydd a'r pwyslais arni ysgrifener ei chydsain a'i phen isaf ar ymyl uchaf y linell las.

70. Os *a* neu *w* fydd a'r pwyslais arni ysgrifener ei chydsain yn groes ir linell, a'r gweddill o'r cydseiniaid yn y ffordd rwyddaf, a chyson ar lleoedd ereill ac heb godi y pen oddiar y papur. Os bydd eisieu chwaneg o amrywiaeth, troer y gydsain olaf o'r gair a ellir i fyny neu lawr, neu yn fach, &c.

71. Lle byddo dwy lythyren syth yn nesaf at eu gilydd mewn gair megis *p, p*, neu *b, b*, neu *p, b*, a'r cyffelyb, ysgrifener hwynt yn hwy fel a'r tu dalenau a ganlyn.

72. Lle byddo *ff* ac *thr*, *f* ac *ddr*, *m* a *dr* neu *tr*, nesaf at eu gilydd, ysgrifener hwynt yn hwy fel y gwelir a'r y tu dalenau a ganlyn.

73. Pan gyfarfyddo *pt*, *bd*, *dd*, *cht*, &c., au gilydd ysgrifener hwynt a haner eu maintioli pan yn gymysg a'r cydseiniaid ereill. Gwel tan y llythyren *p, b*, &c. gan ddechreu gyda *pt*, *bd*, &c.

74. Lle chwanegir cydseiniaid at y gwraidd eiriau canlynol, uner hwynt y naill ar ol y llall gan ddechreu wrth cydsain olaf a'r un modd y gweddiol nes gorphen.

TREFN LLEODD GEIRIAU.

<i>p</i>	—Pua, pe, pa.
<i>sp</i>	—Sypi, sopi, swp.
<i>ps</i>	—Pis, pes, pwys.
<i>ssp</i>	—Os sypi, os sopio, os swpia.
<i>ps</i>	—Pisais, peisais, pwysais.
<i>pl</i>	—Pil, pel, pwl.
<i>spl</i>	—Os pilia, os peli, os pala.
<i>pls</i>	—Piliais, &c.
<i>pr</i>	—Pur, per, par.
<i>prn</i>	—Pryn, pren, parwn.
<i>plf</i>	—Pluf, plwyf.
<i>spr</i>	—Os pur, &c.
<i>sprs</i>	—Os purais.
<i>pn</i>	—Pin, pen, pwn.
<i>spn</i>	—Os pin, &c.
<i>pf</i>	—Piff, pwff.
<i>prf</i>	—Purwyf, perwyf, parwyf.
<i>pffs</i>	—Piffais, &c.
<i>stp</i>	—A oes top, a oes tap.
<i>pst</i>	—Pyst, post, pwysit.
<i>prst</i>	—Puraist, &c.

PARHAD.

- psts*—Pystais, &c.
pnst—Piniaist, &c.
pnstr—Pan ystyri, pa onestwr.
pnstrs—Pan ystryriais.
pt—Pitio, pwtio.
spt—Sypit, sopit, swpit.
pts—Pitiais, &c.
plt—Pilit, polit, pwlit.
plnt—Pilent, polient.
prt—Purit, porthit, parhait.
sprt—Os purit, &c.
pnt—Pynt, pont, pant.
pnts—Pyntais, &c.
spnts—Os pyntais, &c.
pfft—Piffit, paffit.
pfid—Pa fyd, pwy fed, pa fwyd.
pdst—Peidiaist, &c.
spdst—Os peidiaist.
- B.
- b*—Bu, bo, ba.
bs—Bys, beius, bas,

PARHAD.

o	<i>ssb</i> —Os oes sib, &c.
o	<i>bss</i> —Busais, bwysais.
o	<i>bl</i> —Bul, beili, bwl.
o	<i>sbl</i> —Os bul, os bolia, os bwla.
o	<i>bls</i> —Blys, bloesg, blas.
o	<i>bss</i> —Blysiais, &c.
o	<i>sbls</i> —Os blysiais, &c.
o	<i>br</i> —Byr, ber, bwrw.
o	<i>brs</i> —Brys, bresych, bras.
o	<i>sbrs</i> —Oes brys, &c.
o	<i>brsn</i> —Brywysion, breision.
o	<i>sbr</i> —Syber, sobri, asbri.
o	<i>bn</i> —Buan, ben, ban.
o	<i>bln</i> —Blin, blein, blaen.
o	<i>blns</i> —Blinais, &c.
o	<i>sblns</i> —Os blinain, &c.
o	<i>brn</i> —Bryn, ebran, bran.
o	<i>sbrn</i> —Spberwn sywhebrwng, &c.
o	<i>stb</i> —Os tybia, os atebi.
o	<i>bst</i> —Buaist, bost, bwystfil.
o	<i>blnst</i> —Blinaist, &c.

PARHAD.

b	<i>bnstr</i> —Bu yn ystrwio.
b	<i>bstr</i> —Ba ystyr, bostiwr, basder.
8	<i>brstrs</i> —Brasderais.
1	<i>bd</i> —Byd, bod, bad.
p	<i>sbd</i> —Sybid, sabeaid.
6	<i>bds</i> —Bydais, bwydais.
1	<i>bld</i> —Blodau, blawd.
p	<i>sbl</i> —Oes blodau.
1	<i>brd</i> —Bryd, breiad, brawd.
8	<i>brds</i> —Brydiais, &c.
9	<i>sbrd</i> —Ysbryd, os bradu.
1	<i>bnd</i> —Bynid, bennod, bannod.
1	<i>bnds</i> —Bennodais, &c.
s	<i>blind</i> —Blinid, blaenid.
9	<i>nsbrd</i> —Ni syberwyd, ni sobryd.
9	<i>ssbrd</i> —Os syberwyd, &c.
.	T.
1	<i>t</i> —Ty, to, taw.
p	<i>st</i> —Sat, sodi, swta.
6	<i>ts</i> —Tisio, tosio, twyso.
1	<i>tl</i> —Tyle, tolio, tal.

PARHAD.

ŕ	<i>tr</i> —Tir, tor, twr.
ſ	<i>tn</i> —Tyn, ton, tan.
l	<i>tf</i> —Tyf, tewaf, twf.
ſ	<i>tnn</i> —Tynion, teneuon.
l	<i>tfn</i> —Teifion, tiffeddion.
ŕ	<i>stl</i> —Oes tylwyth, oes tolio.
ŕ	<i>str</i> —A oes tir, &c.
ſ	<i>tln</i> —Tylino, telyn, talwn.
ŕ	<i>trf</i> —Tyrfa, terfu, twrf.
l	<i>tlf</i> —Tuliwyf, toliwyf, talwyf.
ſ	<i>trn</i> —Trin, trueni, trwyn.
ŕ	<i>str</i> —Ystyr, ystorio, stwr.
ŕ	<i>strs</i> —Ystyriais, &c.
ſ	<i>tlns</i> —Tylinais, &c.
ſ	<i>trns</i> —Triniais, &c.
ſ	<i>tns</i> —Tynais, &c.
l	<i>tfs</i> —Tyfais, &c.
ſ	<i>tln</i> —Tulion, tolion.
ſ	<i>trn</i> —Tirion, teirion, tarddion.
ŕ	<i>stb</i> —Os tybia, os atebit, os twb.
l	<i>tst</i> —Tyst, tost, twysit.

PARHAD.

d	<i>tnst</i> —Tynaist, teinaist, twynaist.
b	<i>tstr</i> —Tystir, tostur.
o	<i>tstre</i> —Tosturiais.
i	<i>tt</i> —Tit, tewit, twt.
p	<i>stt</i> —Sutit, swtit.
l	<i>tds</i> —Tidais, twtiais.
p	<i>ild</i> —Tilid, tledi, tlawd.
g	<i>trt</i> —Tyrir, torit, tarawit.
g	<i>lds</i> —Tlodais, &c.
u	<i>tds</i> —Tidais, todais, twtiais,
d	<i>tnt</i> —Tynit, tent, tant.
t	<i>tft</i> —Tyfit, tofit, tafod.
p	<i>stt</i> —Os titit, os tewit, os twtit.
l	<i>ttst</i> —Titiaist, datodaist, twtiaist.
g	<i>strt</i> —Os tyrit, os torit.

D.

i	<i>d</i> —Du, do, da.
p	<i>sd</i> —Sid, sawd.
l	<i>ds</i> —Ydis, dos, dwys.
f	<i>dl</i> —Dil, del dwl.
g	<i>dr</i> —Dur, dor, daear.

PARHAD.

ƒ	<i>sell</i> —A oes dil, &c.
ℓ	<i>dls</i> —Diliais, deliais, daliais.
ℓ	<i>drs</i> —Duriais, &c.
γ	<i>sdr</i> —Os dyry, os deri, os dwr.
ƒ	<i>sđn</i> —Sidan, osodwn, sadiwn.
ℓ	<i>sdf</i> —Os ydwyf, os dof, os adaf.
γ	<i>drn</i> —Dyrnu, derwen, drain.
ℓ	<i>dlf</i> —Dylyf, delwyf, dalaf.
ℓ	<i>sds</i> —Os ydis, osodais, os dwys.
ℓ	<i>sdrs</i> —Os dyrys, os daearais.
ƒ	<i>dln</i> —Dilyn, dilen, dalen.
γ	<i>drf</i> —Dyrfa, derfi, diaraf.
ƒ	<i>dn</i> —Dyn, denu, dwyn.
ℓ	<i>df</i> —Ydwyf, dof, difai.
ƒ	<i>dns</i> —Dynes, denais, &c.
ℓ	<i>dfs</i> —Dyfais, difeius, dyfis.
ƒ	<i>dns</i> —Dynesais.
ℓ	<i>dse</i> —Dewisais, dwysais.
ƒ	<i>dnn</i> —Dynion, deneuon.
ℓ	<i>dfnn</i> —Dyfnion, Dofion.
γ	<i>drsn</i> —Drawsion.

PARHAD.

- p *std*—Os tydi, ystodi, astud.
 b *dst*—Duaist, adwyaist.
 d *dnst*—Dywynaist, denaist, dwynaist.
 q *str*—Astudir, ystodir, ystadir.
 b *dstr*—Dyystyr, dostur, dwyster.
 b *dstrs*—Dyystyrtais, &c.
 d *dnstr*—Dinystr &c.
 i *dd*—Dydi, dioed, daed.
 p *sdd*—Os dydi, &c.
 b *dds*—Dywedais, diadais.
 p *dld*—Dyled, deled, dwled.
 p *sddl*—Oes dyled, &c.
 q *drd*—Dyred, doriad, dwrddio.
 q *sdrd*—Os diried, os a dorid, os dirwyad.
 d *dnd*—Dynod, dondio, danod.
 d *dnds*—Dynodais.
 t *dfd*—Dyfod, defod, dafad.
 p *sstd*—Astudit, ystodiad.
 b *ddst*—Dodaist, distaist.
- CH.
- / *ch*—Chwi, chwech, chwa.

PARHAD.

☞	<i>scl</i> —Sicl, os coeli.
☞	<i>scr</i> —Sier, swer.
☞	<i>scrs</i> —Sierhais.
☞	<i>cn</i> —Cyn, cen, can.
☞	<i>cff</i> —Ciff, coffa, caiff.
☞	<i>sc</i> —Sicio, swci.
☞	<i>cs</i> —Cus, ceisio, cas, caws; &c.
☞	<i>ssc</i> —Os sicio, os swci.
☞	<i>sscr</i> —Os sier, os sierheuir, os swcier.
☞	<i>cns</i> —Cynes, cenais, ewynais.
☞	<i>cffs</i> —Cyffes, cofhais, coffaes.
☞	<i>cls</i> —Clywais, coelais, cawliais.
☞	<i>crns</i> —Crinai, croenais.
☞	<i>clf</i> —Clywwyf, cloff, claf.
☞	<i>crn</i> —Crin, croen, erwn.
☞	<i>scn</i> —Sucan, socan, sweiwn.
☞	<i>scf</i> —Sieiwyf, sweiwyf.
☞	<i>cnn</i> —Cynion, ceinion, ewynion.
☞	<i>csn</i> —Cysain, casawn.
☞	<i>cln</i> —Cilfion, cleifion.
☞	<i>crfn</i> —Cryfion, creifion.

PARHAD.

- *csts*—Custais, costais, castais.
- *clst*—Ciliaist, coeliaist, cawliaist.
- *crst*—Curaist, ceraist, cwyraist.
- *cnst*—Cynaist, cenaist, cwynaist.
- *cstr*—Custir, costir, castir.
- *ct*—Cut, cetya, cwta.
- *clt*—Clytio, coelit, cwlit.
- *clts*—Clytiais.
- *crt*—Curit, cerit, cwyrir.
- *cnt*—Cynit, cenit, cwynit.
- *cfid*—Cyfid, cofid, cafwyd.
- *sct*—Sieit, swcit.
- *scrt*—Sierit, sierhait.
- *cnst*—Cynesit, cwynasit.
- *cffst*—Cynesit, cwynasit.
- *clfft*—Cloffit, clwyfit.
- *crnt*—Crinit, croenit, crwynit.
- *clnt*—Clywent, coelent.
- *crft*—Cryfhait, crefit, craft.
- *ctst*—Cutiaist, catiaist.
- *crdst*—Crydaist, credaist, crwydiaist.

PARHAD.

ctnst—Cyttunaist.

crdnst—Crydianaist.

G.

g—Gu, ag.

sg—Sug, soeg, saig.

gs—Gwys, goes, gwaiais.

gl—Glyw, golen, gwlaw.

gr—Gyr, ger, gair.

gn—Gynau, gen, gan.

gf—Gwyfio, gof, gaf.

gln—Glyn, gloyn, glan.

grf—Gryf, gref, graff.

glf—Gwyliwyf, gelwyf, glaf.

grn—Gyrwn, gerwin, garan.

sgl—Siglo, seigol, swgol.

gfs—Gwyfiais, &c.

sgln—Siglwn, sugolwn.

grfs—Gwryfais, gorfusais, gryfhais.

gls—Gwiliais, gloes, glas.

grs—Gyrtais, &c.

sgls—Siglais, &c.

PARHAD.

- *sgs*—Sigais, &c.
- *sgrs*—Sugrais, &c.
- *sgrn*—Os gweren, os gorhoeni.
- *sgf*—Sigaf, soegaf, saigaf.
- *gss*—Gwysais, goesais, gaseais.
- *gnss*—Gynnwysais.
- *gls*—Glysisais, gloesais, glassais.
- *grns*—Gweriniais, gorhoenais.
- *gnn*—Gwynion, gweinion, gwynion.
- *gsn*—Gweision.
- *glsn*—Gleision.
- *grsn*—Greision.
- *stg*—Ystig, osteg, os tagu.
- *gst*—Gyst, Gwest, gast.
- *gsts*—Gystais, &c.
- *gnst*—Gwynaist, &c.
- *gstr*—Gystir, &c.
- *stgr*—Os tagir, &c.
- *gnstr*—Gonestwr, gynnwysder.
- *gd*—Gyda, godi, gad.
- *gld*—Gludo, golud, galed.

PARHAD.

ctnst—Cyttunaist.

crdnst—Crydianaist.

G.

g—Gu, ag.

sg—Sug, soeg, saig.

gs—Gwys, goes, gwaiais.

gl—Glyw, golen, gwlaw.

gr—Gyr, ger, gair.

gn—Gynau, gen, gan.

gf—Gwyfio, gof, gaf.

gln—Glyn, gloyn, glan.

grf—Gryf, gref, graff.

glf—Gwyliwyf, gelwyf, glaf.

grn—Gyrwn, gerwin, garan.

sgl—Siglo, seigol, swgol.

gfs—Gwyfiais, &c.

sgln—Siglwn, sugolwn.

grfs—Gwryfais, gorfusais, gryfhais.

gls—Gwiliais, gloes, glas.

grs—Gyrtais, &c.

sgls—Siglais, &c.

PARHAD.

- 2 *sgs*—Sigais, &c.
 3 *sgre*—Sugrais, &c.
 4 *sgrn*—Os gweren, os gorhoeni.
 5 *sgf*—Sigaf, soegaf, saigaf.
 6 *gss*—Gwysais, goesais, gaseais.
 7 *gnss*—Gynnwysais.
 8 *gls*—Glysiais, gloesais, glasais.
 9 *grns*—Gwerinai, gorhoenais.
 0 *gnn*—Gwynion, gweinion, gwynion.
 1 *gsn*—Gweision.
 2 *glsn*—Gleision.
 3 *grsn*—Greision.
 4 *stg*—Ystig, osteg, os tagu.
 5 *gst*—Gyst, Gwest, gast.
 6 *gsts*—Gystais, &c.
 7 *gnst*—Gwynaist, &c.
 8 *gstr*—Gystir, &c.
 9 *stgr*—Os tagir, &c.
 0 *gnstr*—Gonestwr, gynnwysder.
 1 *gd*—Gyda, godi, gad.
 2 *gld*—Gludo, golud, galed.

PARHAD.

- ʀ *grd*—Gryd, agored, gwarded.
 ʁ *gfd*—Gyfyd, gofyd, gafod.
 ʁ *gfds*—Gofydus, gyfodais.
 ʁ *gnd*—Gynt, gwneyd, gwaned.
 ʀ *sgld*—Siglid, soeglyd.
 ʀ *sgrd*—Seguryd, sugriadau.
 ʀ *sgd*—Sugid, soegid, saigid.
 ʁ *gsd*—Gwysid, goesid, gweiasid.
 ʁ *glnd*—Glyned, glaned.
 ʁ *grfd*—Gryfed, grefid, graffid.
 ʀ *sgld*—Siglid, soeglyd.
 ʁ *gfsd*—Gwefusiad, gofiasid.
 ʁ *glsd*—Gwiliasid, gloesid, glasid.
 ʀ *stgd*—Ostegid, os tagid.
 ʁ *gdst*—Gydiaist, ogedaist, gadaist.
 ʁ *gldst*—Gludaist, &c.
 ʀ *grdst*—Gydaist, &c.
- FF.
- ʀ *ff*—Ffu, ffoi, Ma.
 ʀ *sff*—Siff, saff.
 ʀ *ffs*—Phis, phwys.

PARHAD.

- (*ffl*—Ffyll, ffel, ffwl.
) *ffr*—Ffyr, fferu, ffra.
) *ffrn*—Uffern, ffroen, ffwrn.
 (*ffn*—Ffyn. ffon, ffan.
 (*ffs*—Phisais, ffoais, phwysais.
 (*ffls*—Ffylliais, ffolais, ffwliais.
 (*ffstr*—Ffustiwr, ffestir.
 (*ffd*—Ffyd, ffoad, ffwd.
 e *fff*—Os ffyd, os ffoid.
 (*ffsd*—Phisid, ffosid, phwysid.
 e *ffld*—Phylid, ffoled, ffwlid.
 (*ffnd*—Ffanud, ffonid, ffanid.
 (*ffdst*—Ffydaist, ffadaist.
 e *fflds*—Os ffodiais.
) *ffrd*—Ffryd, ffreuad, ffrawd.
 (*phddr*—Pha ddwr, pha ddur.
 (*fnuddr*—Fel na ddoer, fel na ddaiara.

F.

- (*f*—Fi, efe, fw.
 (*sf*—Syfi, sefi, saf.
 (*fs*—Fis, foes, faes.

PARHAD.

- e | *ssf*—Os syfi, &c.
 6 | *ffss*—Foesais, faesais.
 c | *f*—Fil, fel, afal.
 3 | *frn*—Fryn, forwyn, farn.
 e | *sfl*—Sifl, soff, safle.
 3 | *sfr*—Os yfer, os ofer, os arfer.
 c | *fln*—Filiwn, felyn, fwlan.
 3 | *frs*—Frys, arferais, fynhais.
 6 | *fn*—Fin, fen, fan.
 3 | *fr*—Yfer, ofer, arfer.
 6 | *fns*—Fynais, fenais, fwnais.
 c | *flsn*—Felision, fwyseion.
 3 | *frsn*—Friwysion, freision.
 e | *stf*—Os tyfi, ystofi.
 6 | *fst*—Fuaist, fest.
 6 | *sflst*—Syflaist, sofflaist.
 6 | *fsdr*—Feistr, faesdir.
 c | *fd*—Yfed, fed, fad.
 e | *sfd*—Syfid, sefid, safiad.
 6 | *fds*—Fydais, &c.
 e | *fld*—Filaid, felid, faliad.

PARHAD.

- ʼ *frd*—Fyred, forid, fwriad.
 ʼ *fnđ*—Fyned, feinud, fwynid.
 ʼ *stfd*—Os tyfed, os tafodi.
 ʼ *fdst*—Fydaist, fedaist, fwydafst.

TH.

- ʼ *th*—I'th, oth, aeth.
 ʼ *sth*—Syth, seth, saeth.
 ʼ *ths*—Thus, thewais, thas.
 ʼ *thl*—Thylwyth, tholió, thal.
 ʼ *sthl*—Sythol, seithiol, saethol.
 ʼ *thr*—Eithr, thori, athro.
 ʼ *sthr*—Sythwr, sathr.
 ʼ *thæ*—Thyn, thon, than.
 ʼ *thns*—Thynaïs, &c.
 ʼ *thun*—Thywynion, theneuon, thwnion.
 ʼ *stth*—Ystwyth.
 ʼ *thst*—Thyst, thost.
 ʼ *thnst*—Thynaist, &c.
 ʼ *thstr*—Thystiwr, thostur.
 ʼ *thnstr*—Thinyst.
 ʼ *thđ*—Thydi, thoed, thad.

PARHAD.

- e *sthd*—Os a thyaid, &c.
 c *thds*—Thudais, thodais, thwtiais.
 c *thld*—Thuliad, tholied, thalied, thaled.
) *thr*—Thyred, thored, thaered.
 c *thn*—Thyniad, thoniad, thaened.
 e *stthd*—Ystwythed. 1
 c *thtst*—Thwtiaist.
 (*thddrn*—Ith ddyrnau, ath addurn.
) *thddr*—I'th ddaira, ath ddwr.

DD.

- (*dd*—Iddo, ddoe, dda.
 e *sdd*—Sudd, sedd, swdd.
 c *dds*—Ddios, ddewis, addas.
 c *ddl*—Ddylai, ddel, ddal.
 e *sddl*—Syddil, sy ddel, sy ddwl.
) *ddr*—Ddyru, ddoir, ddair.
) *sddr*—Sydder, sodder, swddir.
 c *sdds*—Sy ddiles, os addolais.
) *sddrs*—Sy ddyrs, syddewrwas.
 c *dlyn*—Ddyn, ddonio, ddwyn.
 c *ddns*—Ddynes, ddenais.

PARHAD.

- 6 *ddsn*—Ddeision, ddwysion.
 6 *ddstr*—Ddiustr, ddwysder.
 6 *ddstrs*—Ddinystrias, ddwysderais.
 6 *ddst*—Dduaist, ddoist.
 c *ddd*—Ddyd, ddoed, ddaed.
 c *sdd d*—Sy mor ddued, &c.
 c *dd ds*—Ddywedaïs.
 e *ddld*—Ddylid, ddeled, ddwled.
 3 *ddrd*—Ddryd, ddwrriad.
 c *ddlnd*—Ddilynid, ddilenid, ddylanwad.
 3 *ddrnd*—Ddyrned, ddarnied.
 c *ddn*—Ddywyniad, ddeniad.
 c *dd dst*—Ddywedaïst, ddodaïst.
 c *ddsrd*—Ddwysderiad.
 (*dd ddr*—Iedo ddaiar, neu addewir ido.

S.

-) *s*—Sy, sef, sa.
 3 *ss*—Sis, socas, sais.
 3 *ssn*—Seison.
 3 *sn*—Seion.
 3 *sns*—Syniais, somiais, swynais.

PARHAD.

-) *snn*—Swynion.
 9 *sts*—Eisteddais.
 d *snst*—Syniaist, &c.
) *st*—Sut, osodit, sedit.
 2 *sds*—Os udais, osodais, &c.
 3 *snd*—Syned, sonied, swnied.
 4 *sdst*—Os udaist, &c.

LL.

- 5 *ll*—Llu, lle, llw.
 6 *sl*—Syll, os hell, swll.
 7 *lls*—Llis, lles, llais.
 8 *ssl*—Os Sylli, &c.
 9 *llss*—Lluosais, llesais.
 0 *sls*—Os lluosais, &c.
 1 *lln*—Llyn, llon, llan.
 2 *llns*—Lluniaais, &c.
 3 *llion*—Lliwion, llawnion.
 4 *still*—Os tyll, estyll, astell.
 5 *llst*—Lluest.
 6 *llsts*—Lluestais.
 7 *llt*—Llywit, llety, llewdit.

PARHAD.

- sllt*—Syllit, os holhti, os hallti.
llts—Hylltais, holltais, hallti.
llnt—Llunit, llenwit, llwynit.
stllt—Estyllit, estyllodit.
llst—Hylltaist, &c.
llthn—Llythion, lleithion.

L.

- l*—Lu, le, lai.
sl—Sul, siol, salw.
ls—Lys, loes, lais.
ssl—Sisial, swysol.
lss—Lysais, &c.
len—Lyseion, leision, lwysion.
ln—Lun len, lan.
lns—Luniais, &c.
stl—Oes tyle, os toli, os tal.
lst—Luest, leihaist.
ld—Lid, led, lad.
sld—Sylwyd, seiled, swyled.
lds—Lidiais, &c.
lnd—Luniad, loned, laned.

PARHAD.

lddr—Lyddier, lwydder.

R I LAWYR.

r—Rhu, rhoi, rhai.

sr—Sur, serio, saer.

rs—Rhus, rhoais, ras.

rn—Rhynu, rhon, rhan.

rns—Rhynais, &c.

srn—Surni, sernu, swrn.

srns—Syrnais, &c.

rsn—Rhysiwn, rhesiwn, rhwysiwn.

str—Ystyr, ystorio, os taera.

rst—Rhuaist, rhoist, rhwysit.

rstr—Rhyw ystyr, rhestr, rhwystr.

rstrs—Rhestrais, &c.

rd—Rhyd, rhed, rhad.

rd—Syrid, sorid, siarad.

rds—Rhydiais, &c.

rnt—Yrant, rhoent, arnat.

srnd—Surnid, sernid, sarnid.

strd—Ystyrid, ostorid, os tard.

rdst—Rhydiaist, rhodiaist, rhwydaist.

PARHAD.

rs—Rhsio, roesaw, rhwysaw.

R I FYNY.

r—Rhyw, oer, aur.

wr—Wyre, wobr, wyr.

sr—Sir, ser, sarhau.

rs—Rhys, rhes, rhwys.

rl—Rhywle, rheol, yr haul.

srl—Siriol, serol, saerol.

rls—Irlas, arholais, arlwyais.

rn—Yr hin, yr hen, rhan.

rns—Rhynais, &c.

rf—Rhif, rhof, yr wyf.

rfs—Rhifais, &c.

rfn—Rhyfion.

str—Ystor, os teri, ystwyro.

rst—Rhuaist, &c.

rnst—Rhyniaist, &c.

rd—Yrid, ericed, rhaid.

src—Surad, serwyd, sarad.

rld—Rhilyd, erlid, arwyliid.

rnd—Rhynid, rhent.

PARHAD.

- rfd*—Rhyfid, &c.
rfds—Rhwyfiadus.
strd—Ystyrid, os torid, os tarad.
rdst—Rhydiaist, rhedaist, rhwdaist.
rrn—Rhai hirion, rhai oerion.

M.

- m*—Imi, mohono, mae.
sm—Sym, somi, saim.
ms—Mis, moes, maes.
ssm—Os symi, os somi, os saimi.
mas—Moesais, maesais.
ml—Mil, mel, malu.
sml—Syml, seimol, swmwl.
mr—Mur, mor, mae'r.
mrs—Muriais, &c.
smr—Symwr, os moria, saimwr.
mn—Min, mon, mwyn.
mln—Milan, melyn, malwen.
mns—Mynais, &c.
smns—Os mynais, &c.
mnn—Minion, meinion, mwynion.

PARHAD.

- stn*—Ystum, ystem, os twymi.
mst—Moesit, mwynheist.
mstr—Meistr.
wđ—Mud, medi, mad.
smd—Symud, somid, saimed.
mds—Mudais, &c.
mld—Ymlid, melid, maled.
smld—Symled, somlyd, saimlyd.
mrđ—Murid, moried, mwyerid.
smrd—Os murid, &c.
mnd—Mynud, menid, manid.
mnts—Minteiais, mantais.
stmt—Ystumit, os twymit.
mtst—Minteiaist, manteisiaist.
mprd—Ympryd.
mbsbl—Amhosibl, mae'n bosibl.
mđr—Muder, medir, mater.
smdđr—Os meiddir, os moddir.
smthđr—Os methir yn, esmwythder yn.
mrdđr—Mordir, mae ar dir.

PABHAD.

N.

- (*n*—Ni, ne, na.
- e *sn*—Syn, son, sain.
- e *ns*—Unais, nos, wnaïs.
- e *ssn*—Os syni, &c.
- e *nss*—Neseais, nawsaïs.
- e *nl*—Niwlïo, yn ol, anial.
- e *sln*—Sylwn, seiliwn, swylwn.
- e *nr*—Uner, honir, anwir.
- (*w*—Win, œen, wyn.
- e *nn*—Ninau, ennyn, anian.
- e *nion*—Union, onion, wynion.
- e *ys*—Ystun, estyn, ystaen.
- e *nst*—Unaist, onest.
- e *nstr*—Ninystr, nes tyr, nwysder.
- e *nstrs*—Ninystrïais, onis torais.
- (*n*—Unit, honit, hanit.
- e *wnd*—Wynid, wneyd, waned.
- (*nd*—Niwed, nod, nad.
- e *snt*—Synit, sonit, sant.
- e *nds*—Newydiaïs, ni wedaïs.
- e *nld*—Niwled, annelid, anwylid.

PARHAD.

- urd*—Ni wirid, ni werid, oni rafd.
nnt—Unont, honent, nant.
stnt—Estynit, os tonit, ystaenit.
ndst—Newydiaist, ni wedaist.

NG.

- ng*—Ing, hongian, ango.
sng—Os ingu, sengu, os angor.
ugs—Ingais, &c.
ngr—Ing ar, engyrth, angor.

W.

- w*—Wy, wo, wau.
wddr—Awydder, wahodder.
wddrdd—Awydder ei rodidi.

H.

- h*—Hi, heu, hwy.
sh—Sy hy, sy heu, sy hwy.
hs—Hi sy, heiais, haws.
hn—Hun, hoen, haen.
hns—Hunais, &c.
hf—Hyf, hoff, haf.
hfs—Hyfiais, &c.

PARHAD.

- hfn*—Hyfon, heifon.
hst—Hust, hanaist.
hnst—Hunaist, &c.
hstr—Ai hystyr, hestawr, hawsdra.
hnstr—Hen ystor.
hd—Hudo, hodi, had.
shd—Os huda, &c.
hds—Hudais, &c.
hnt—Hynt, honit, hanit.
hnts—Heintus.
hft—Hyfit, hoffit.
hdst—Hudaist, hadaist.

NODIADAU.

Cofier wrth ddysgu gwraidd eiriau a'u lleoedd fod chwaneg nag un gwraidd air yn cynnwys yr un cyd-seiniaid, a bod y naill a'i *i*, *u*, neu *y*, yn mhob un o honynt, yn y lle cyntaf, ac felly yn dangos gwahanol feddyliau, a'r un modd yr ail ar trydydd lle, ond deallir hwynt oll wrth eu brawddegau.

Cofier hefyd y geill pob ysgolor dalfyru llawer o eiriau, er mantais gyflymol iddo ei hun os dewisa hyny, ond pan yn ysgrifenu at ereill, rhaid iddo ddilyn y rheol yn gywyr a digoll.

Ni roddais ond un gwraidd air, am bob lle ar y tu dalenau blaenorol sef y gwraidd air cyntaf yn y lle hwnw, a'r ail air iw ystyried yn yr ail le, ar un modd y trydydd yn nghyd ac attalnod gwahanod rhyngddynt, yn lle ffigwr 1, 2, 3, er dangos eu lleoedd.

Gellir arferid holl wahannodau y Llaw Hir os dewiser hyny yn well, neu y diweddnod yn unig a hwnw ar y llinell las i wahaniaethu ei wasanaeth mewn llefydd ereill.

Mae PROF. B. PITMAN yn arferid croes fel hyn x yn ddiweddnod.

GEIRIAU TALFYREDIG.

75. Arwyddnodau blaendodiaid ydynt y rhai a ganlyn, megis *n* am *an* diweddnod. Am *cyd*, am *cyf*, am *cylch*, ac am *gor*, oll uchlaw y gydsain flaenaf or gair, ac ar wahan oddiwrth y gwraidd air. Gwel ar y de.

76. Arwyddnodau, olddodiaid ydynt y rhai a ganlyn megis diweddnod am *iad*, un arall fel ar y de am derfyniadau lluosog, *iaid*, *oedd*, *au*, *ydd* ac *ed*, oll i fod islaw y gydsain olaf o'r gair ac ar wahan fel orblaen. Gwel ar y de.

Meddylwyd y geill pob darllynydd cyfarwydd a syllebu, ddeall syllebiad y gwahanol derfyniadau geiriau lluosog ond cael eu dechreuad yna arwyddnodwyd hwynt oll ac un arwyddnod.

S I A M P L A U .

BLAENDDODIAID.

Ann,	~	Annuwioledeb,	~
Cyt a cyd,	.	Cydymdeimlad,	~
Cyf,	/	Cyfiawnhad,	~
Cylch,	o	Cylchredeg,	o
Gor,	-	Goruchafion,	~

O L - D D O D I A D I .

Iad,	.	Trefniad,	~
Iaid,	/	Pechaduriaid,	~
Oedd,	/	Cenedloedd,	~
Au,	/	Gweithrediadau,	~
Ydd,	/	Heolydd,	~
Ed,	/	Merched,	~
Rdd,	~	Hynodrwydd,	~
Mb,	/	Meibion,	~

PARHAD.

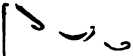

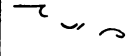
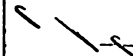
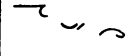
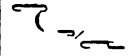
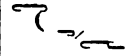
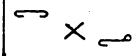
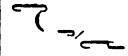

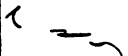
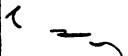
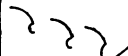
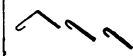
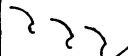
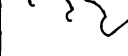
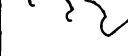

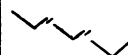
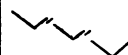
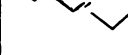
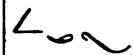
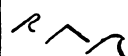
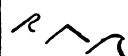
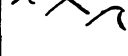
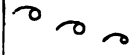
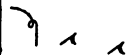
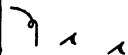
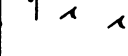

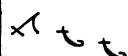
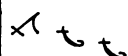

77. Gosodwyd ar y de Siimplau o eiriau, oddiar, ar, a chroes i'r linell, fel nodwyd. Tu dal. 42.

78. Gosodwyd rhai Siimplau o gydseiniaid haner maintioli, yn y geiriau *abwydion*, *caethiwed*, &c., a Siimplau o derfyniadau lluosog megis *newidiadau*, *iawnderau*, &c.

79. Gosodwyd talfyriadau geiriau nad oes yn gyffredin eu bath ar ymyl uchaf y linell.

Gosodwyd rhai siimplau o ffordd i dalfyru geiriau, na byddo eu cydseiniau yn cydeyfarfod mewn geiriau ereill, megis *ch*, *d*, *th*, am *iachadwriaeth*, ac *r*, *n*, *th*, am *rghluniaeth*. Gwel ar y de, ar y ddalen nesaf.

80. Gellir wrth arferyd yn ol y rheolau blaenoral, ddyfod mor gyfarwydd a hwynt fel y gellir eu hysgrifenu heb eu blaendodiaid nai holddodiaid, dim ond ychydig gydseiniaid lle byddo 'r acceniaid yn dysgyn arnynt.

Abwydyn,		Abwydon,	
Angelion.		Absenwr,	
Anian,		Arglwyddiaeth,	
Beibl,		Caethiwed,	
Pobl,		Newydiadau,	
Babel,		Mamon, namyn,	
Cristion.		Gwirionedd,	
Croes,		Cenedloedd,	
Cras,		Gwargaled,	
Duo,		Difywyd,	
Do,		Dibechod,	
Daw,		Difarhau,	
Eiryn,		Edrychiad,	
Oerion,		Etifeddion,	
Aaron,		Eithafnod,	
Epistol,		Iachawdwriaeth,	
Apostol.		Cadwynog,	
Siimpl.		Iawnderau,	
Heibio,		Llywodraethed,	
Heber,		Llywodraethiad,	
Harbwr,		Llywodraethwr,	
Iuddew,		Pechaduriaid,	
Jesse,		Pechodau,	
Jonathan.		Pechadur,	
Iesu Grist,		Rhagluniaeth,	
Ynghrist,		Rhagoroldeb,	
Ysbyrd Glan,		Rhagymadrodd,	
Mrs.,		Rhwystro,	
Moses.		Rhyddid,	
Maes		Rhyddhad,	
Misses.		Trawsarglwyddiaeth	
Moes,		Trawsfeddiant,	
Mwswn,		Trawsfeddianu,	
Oddifewn,			
Oddiallan,			
Llawer,			

CYSSYLLTIADAU S. (OS.)

81. Pan ddygwyddo y gair *os*, flaenori unrhwy air, cysyllter ef, a'r gair nesaf canlynol yr hyn a rydd dalfyriad.

82. Lle gwelir *t* yn diweddu gair, talfyrwyd y gyd-sain flaenorol i haner maintioli. Lle gwelir *st* ac *nst* yn diweddu gair, dolener ef a'r gydsain nesaf flaenorol. Gwel y rhestr cyntaf ar y de.

83. Gellir eithro oddiwrth reolau yn ngwahaniaethiad berfau gweithredol drwy roi berf y person cyntaf yn lle cyntaf nodwyd yno, a berf yr ail berson yn yr ail lle, a berf y trydydd person yn trydydd lle.

84. Geill yr ysgrifenydd fabwysiadu gwahanol ffyrdd iddo ei hun o dalfyru geiriau yn ol cynllun y golofn olaf ar y de, a'u darllen ar ol eu hysgrifenu drwy gyssoni felly eiriau y frawddeg a'u gilydd. Ac hefyd dalfyru brawddegau ac adnodau cyfarwydd o'r Beibl, drwy ysgrifenu dau a'r neu dri blaenaf o rhai cyfarwydd megis, "*Da was da,*" &c.

Os piniais,		Angel,	
Os penais,		Angylion,	
Os pwniais,			
Os tynais,		Aser,	
Os taenais,		Croes,	
Os taniais,			
Os achwynais,		Duw,	
Os ochenais,		Gyda eu gilydd,	
Os chwanegasai,			
Os cynais,		Goruchaf,	
Os cenais,		Iesu,	
Os cwnais,			
Os gyrais,		Iesu Grist,	
Os agorais,		Yn Nghrist,	
Os gwariais,			
Os addunais,		Israel,	
Os soddais,		Iwerddon,	
Os addawais,			
Os sylwais,		Juda,	
Os iselais,		Jerusalem,	
Os iselasit,			
Os irais,		Mr.,	
Os oerais,		Mawr,	
Os arwys,			
Os iraiat,		Marw,	
Os oeraist,		Naturioli,	
Os marwheaiat,			
Os mynais,		Yn awr,	
Os menais,		Oddifewn,	
Os marwheais,			
Os unais,		Oddiallan,	
Os honais,		Oddiatan,	
Os hanais,			
Os hunaist,		Oddiethr,	
Os honaist,		Oddiwrth,	
Os hanaist,			

R H A N IV.

---

85. Ar gyfrifiacth. A hyny yn benaf er llesad y rhai na ddysgasant ysgrifenu a chadw cyfrifion o'r blaen. Geill y rhai a ddysgasant gyfrifiacth fabwysiadu yn y Llaw Fer y dull a fynont ar ol ei dysgu.

86. Gwel ymlaen enwau dynion a arfera y Cymru eu defnyddio yn gyffredin mewn Llaw Hir, ac mewn Llaw Fer y naill ar gyfer y llall fel gallo y cyfrifwr droi atynt am siampl i ysgrifenu unrhyw enw iw gyfrifiad.

87. Mae siampl No. 1 ar No. 2 yn dangos cyfarwyddyd i'r gweithiwr dyddiol, gadw ei gyfrifon, na ddysgodd ysgrifenu ei gyfrifon o'r blaen. Geill ddysgu wrth hon gadw ei gyfrifiadau mewn Llaw Fer yn y Dyddiadur.

88. Gwel enwau y meistr ar gweithiwr ar dop y ddalen No. 3 ar No. 4, sydd a chyfrifon rhyngddynt, a llinellau o'r top i'r gwaelod i gynnwys yr ennilliadau, a'r taliadau a'r gair Rhodd ar dop un golofn a'r gair Derbyn ar dop y llall. Beth bynnag a fyddo 'r

gweithiwr yn ei wneyd, neu ei roi i'w feistr, noder hyny yn y lle nesaf i golofn dydd o'r mis a swm yr arian a ennillwyd yn y golofn tan y gair Rhodd, a faint bynnag o arian neu eiddo a dderbynio gan ei feistr, noder hyny yn y golofn tan y gair Derbyn.

89. Eto ddull i'r Meistr i gadw ei gyfrifon ynteu. Beth bynnag a wnelo 'r gweithiwr neu a roddo enwer gwerth hyny tan y gair derbyn a pheth bynnag o arian neu o eiddo a roddo i'w weithiwr ysgrifener hyny tan y gair rodd.

O bob dull a welais erioed o gadw cyfrifon, dyma y rhwyddaf—eglwraf—tlysaf ar lleiaf ei berigl o gam gwfrif. Maent oll oflaen y llygaid. Dim eisieu olrain y Day Book, Leger, Cash Book na'r Journal, na cholli cysgu wrth hyny, o blegid maent gyda eu gilydd yn gryno, ac yn ateb pob math o weithiwr a Meistr.

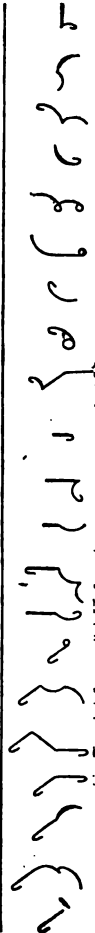

ENWAU DYNION.

Aaron,
 Abel,
 Abram,
 Adam,
 Bathgate,
 Bebb,
 Ben,
 Benbow,
 Benjamin,
 Brown,
 Bevan,
 Bowen,
 Beynon,
 Bumford,
 Charles,
 David,
 Daniel,
 Ebenezer,
 Edward,
 Eleazer,
 Ellis,

Edmund,
 Elias,
 Ephraim,
 Evan,
 Erasmus,
 Foulks,
 Fouley,
 Francis,
 Frederick,
 Gytin,
 Gethin,
 Goodwin,
 Griffith,
 Gwynne,
 Harries,
 Henry,
 Hopkin,
 Hawkin,
 Howell,
 Humphrey,
 Hugh,

Isaac,	2	Oliver,	2
Ismael,	2	Parry,	1
James,	6	Perkin,	1
Jenkin,	6	Peter,	1
Jeremiah,	2	Powell,	1
John,	1	Phillips,	1
Joseph,	2	Price,	2
Josiah,	6	Pritchard,	1
Joshua,	1	Prothero,	1
Lewis,	6	Probert,	1
Llewelyn,	3	Pugh,	1
Lloyd,	1	Rees,	1
Mark,	1	Rice,	1
Madock,	1	Richard,	1
Michael,	1	Robert,	1
Miles,	1	Robison,	1
Mills,	1	Rosser,	1
Morgan,	1	Rowland,	1
Morris,	1	Sadrack,	1
Moses,	1	Samuel,	1
Owen,	1		

John	1	John	1
Jacob	1	Jill	1
John	1	James	1
John	1	Elizabeth	1
John	1	Thomas	1
John	1	John	1
John	1	James	1
John	1	Jane	1
John	1	Mary	1
John	1	Maria	1
John	1	Mary	1
John	1	Margaret	1
John	1	Maria	1
Mr.	1	Nancy	1
Mrs.	1	Phoebe	1
Misses	1	Sarah	1
Ann,	1	Sophi	1
Catherine,	1	Mrs. Jones,	1
Dinah,	1	Misses Rees,	1
Meredith,	1	Mr. Evans,*	1

* Man'r ddolen a i'w rhoi wrth ben olaf i'r gydsain olaf o'r aylunw, megis yr enw John i'w wneyd yn Jones, Evan yn Evans, &c. Gwel ar diwedd cofn yn enwau.

R H I F Y D D I A E T H.

90. Mae'r "stroke" byr sydd wrth ben blaen yr arwyddnod rhifyn 11 ar golofn flaenaf o'r ddalen nesaf yn arwyddo bod y rhifyn hwnaw oddiar 10 a than 20 a pha rifyn ydyw wrth arwyddnod rhifyn mae wrtho, ar un modd y "stroke" sydd wrth ben olaf 21, 31, 41, &c., yn dangos pa rifynau ydynt, eto yr un modd y defnyddir rhifynau 3, 4, 5, 6, ac i fyny fel y gwelir ar golofnau rhifnodau. Gosodwyd arwydd diweddnod uwch ben rhifyn 10 i arwyddo ei fod yn gant, a dau arwydd diweddnod uwch ben 10 mewn lle arall i ddangos rhifyn mil. Gwel siamplau figures.

91. Dewiswyd llythyrenau haner maintioli i arwyddo figures am nad ydynt i fod yn groes ir linell las pan yn sefyll am llythyrenau na geiriau, ac ysgrifener hwynt yn ofalus bob amser yn groes i'r linell las pan y gosoder hwynt i sefyll am rifynau yn mys g llythyrenau, ond pan yn ngholofnau "figures" gosoder hwynt lle y dewiser.

92. Defnyddier hwynt yn ol siamplau rhifynau a welir yn ngholofnau y figures sydd ar y ddolen nesaf, pan fyddo angen am danynt i sefyll am bennodau ac adnodau, a'r cyffelyb, a phob amswer yn groes i'r linell ond pan fyddo angen am danynt i ddangos cyfrifon, ysgrifener pob rhifyn wrtho ei hun, ac ar wahan ac ar y lle a fyner, fel y gwelir fyyucha yn nghyfrifon y meistr a'r gweithiwr.

93. Geill y meibion ar merched, ac unrhyw un anllythyrenog, ddysgu cadw ei gyfrifon mewn Llaw Fer yn gyflymach a rhwyddach nac un ffordd arall

a welais drwy edrych i golofnau yr enwau, am yr enw a fyner ac ysgrifenu yr arwyddnod sydd ar eu eu cyfer am danynt, ac os dygwydd na bo yr enw yno troer at yr egwyddor, am siampl i ysgrifenu y llythyren gyntaf yn mhob enw, ar llythyren ganol os bydd ganddo un rhwng y ddau enw. Eilwaith troer i golofnau y "figures," am siampl o'r "figure" a fyner, ac at No. 1, 2, &c., am siampl o drefn iw cadw yn y Diddiadur neu y llyfr a fynid, ac ysgrifenu enwau yr holl ddyledwyr yn nechreu y llyfr fel isod, ar rhif y ddalen lle byddo 'r cyfrifon—a gadael lle newydd os bydd eisiau, fel isod.

David Price,	3			
Evan Parry,	4			
Isaac Jones,	1			
John Jones,	2			

94. Cofier ysgrifenu y cyfrifon bob nos neu fel y byddo 'r angen, ac edrych drostynt, ac yn enwedig bob nos Sadwrn, fel y cadwer hwynt yn gywir.

At a enwyd ar y ddalen No. 1 ar 2, edrycher am arwyddnodau i'r geiriau canlynol i'r lleoedd a gyfeirir ar eu cyfer isod.

1. *Tatus*—Gwel y geiriau gwreiddiol am *tds*.
2. *Cyg*—Gwel yr Egwyddor am *c* ac *g*.
3. *Siwgr*—Gwel yr Rheol 43 am *sgr*.
4. *Tea*—Gwel llythyren *t*.
5. *Buwch*—Gwel yr Egwyddor am *b* ac *ch*.
6. *Ceffyl*—Gwel eto yno am *c*, *ff*, *l*.
7. *Eidion*—Gwel eto yno am *d* ac *n*.
8. *Anner*—Gwel eto yno am *n* ac *r*.
9. *Dafad*—Gwel y geiriau gwreiddiol am *dfd*.
10. *Rhent*—Gwel eto yno am *r*, *n*, a *t*.

SIAMPLAU.

0	o	15	↖	30	o	50	o
1		16	↗	31	◁	60	◁
2	∪	17	↖	32	∩	70	∪
3	◁	18	↗	34	◁	80	∪
4	—	19	~	35	◁	90	◁
5	↖	20	∪	36	◁	100	∪
6	◁	21	∪	37	∩	200	∪
7	∪	22	∩	38	◁	300	◁
8	∪	23	∪	39	◁	400	∪
9	◁	24	∪	40	∪	500	∪
10	∪	25	∪	41	∪	600	◁
11		26	∪	42	∪	700	∪
12	∩	27	∩	43	↖	800	∪
13	↖	28	∪	44	—	900	◁
4	↖	29	∪	45	↖	1000	∪

Mai, 1864.

No. 1.	CYFRIFIAETH.	D.	Cts.
3.	Dyled i Isaac Jones,	√2	50
4.	Derbyniwyd gan Thomas Owen,	3	00
6.	Benthicaís gan Evan Ellis,	√5	00
No. 2.	DYLEDION.		
7.	I John Jones am ddillad,	√15	00
8.	Eto iddo Store Bill,	10	50
9.	I David Jones am flawd,	5	50
10.	I Robert Harries am danwydd,	7	00
13.	I Abel Moses am yd,	4	50
14.	I Evan Evans am esgydiau,	6	50
15.	I Thomas James am fenin,	3	00
16.	I John Edwards am gaws,	2	00
19.	Benthicaís gan Jane Roberts,	√3	25

Dull Cdfrif Evan Parry saer rhyngddo a'i feistr.

No. 3.

DAVID PRICE

	RHODDION.		DERBYNIADAU	
1864.				
Meh 4. Gwaith,	8	00		
" Arian,			7	00
11. Gwaith,	12	00		
13. Arian,			9	00
18. Gwaith,	10	50		
20. Arian,			9	50
25. Gwaith,	12	00		
27. Arian,			12	00
30. Gwaith,	8	00		
Yn aros,			13	00
	\$ 50	50	50	50

Dyledus oddiwrtho \$13 00.

Dull Cyfrif David Price saer rhyngddo a'i weithiwr.

No. 4.

EVAN PARRY.

1864.	RHODDION.		DERBYNIADAU	
Meh 4. Gwaith,			8	00
" Arian,	7	00		
11. Gwaith,			12	00
13. Arian,	9	50		
18. Gwaith,			10	50
20. Arian,	9	50		
25. Gwaith,			12	50
27. Arian,	12	00		
30. Gwaith,			8	00
Yn aros,	13	00		
	\$	50	50	50

Dyledus iddo \$13 00.

و - م - ن - ه - ز - ح - ط

ح
" 1 2 3 4 5 6 7 8 9

ط
ح
ط
ح
ط
ح
ط
ح
ط
ح

ح

ط

ح

ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط
ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط
ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط
ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط
ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط
ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط
ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط
ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط
ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط	ح	ط

ح ط

ح ط

DANGOSEG.

RHAN I.—Llythyreniaeth.	<i>Rheolau.</i>
Cyfarwyddyd.....	1-5
Uniad y Cydseiniaid.....	6
Cyfeiriadau.....	7-12
Bachau a'u dyben.....	13-16
R tebig i ch.....	17
Llafariaid.....	18-20
Eu lleoedd.....	21-24
Dolen s.....	25-27
Th yn y gwrthwyneb.....	28
Lluo Seiniaid.....	29-31
Manylion Bachau.....	32-38
F, ff, ac dd ar dro.....	39-40
Cydseiniaid tridyblyg.....	41-43
Arwyddnodau h.....	44
Bachau gwahaniaethol.....	45-47

RHAN II.—Llythyrol a thaethodol.	
Arwyddnodau i eiriau.....	48-52
Arwyddnodau i, w ac y.....	53-54
Cydseiniaid unigol.....	55-56
Llyth. haner maintioli.....	57-61
Bachau terfynol.....	52-63
Bachau blaenddodol.....	64

RHAN III.—Dullwedd Cyhoeddusol.	
Amryw gyfarwyddiadau.....	65-71
Geiriau gwreiddiol.....	71-74
Coisier hwynt wrth eu llythyrenau.....	
Blaen ac ol-ddodiaid.....	75-80
Cyssylltiad S.....	81-84

RHAN IV.	
Ar gyfrifiaeth.....	85
Wrth dechreu ..	87
Enwau y Cymry.....	89
Figures.....	92
Anllythyrenog.....	93

Siamplau No. 1, 2, 3, 4.

RECOMMENDATIONS.

PHONOGRAPHIC INSTITUTE, }
Cincinnati, August 18, 1864. }

Very few incidents connected with the history of the Phonographic art have given me more gratification than its adaptation to the expression of the Welsh language, by the Rev. EDWARD JONES. The utility and advantages of Phonography, as a brief and accurate representation of the English language, are shown by the fact that it is now almost exclusively used by professional reporters in this country and in England, and also by its extensive use by authors, ministers, lawyers, students, and others, for all their private writing, and for correspondence, so far as their friends are acquainted with the art.

We have now its extended application to the Welsh language, and from the examination I have given of the Phonographic department of the Rev. EDWARD JONES' "Llaw Fer," I can only say that I am surprised and pleased with the care, accuracy and faithfulness with which it has been accomplished.

BENN PITMAN.

The *Phonographic Manual*, by Prof. BENN PITMAN is the best work of the kind, and this Welsh Short-hand book is on the same principle, and will be very useful to any one who may possess a copy.

FRANCISCO D. SARGENT,

Newport, Ky.

I have looked over this Welsh Short-hand book. It is beautifully adapted to the use of those for whom it is intended. It is worthy of a large circulation.

ANDREW WAGNER.

Dysgais y Llaw Fer Saesonig Prof. BENN PITMAN, gan y Parch E. JONES, a gallaf ddysgu yr un Gymraeg fy hun drwy hyny, a'r un modd y gellir dysgu yr un Saesonaeg ar ol dysgu yr un Gymraeg, ond ni wna y naill o'r tro yn lle y llall.

WM. E. JONES,

Cincinnati.

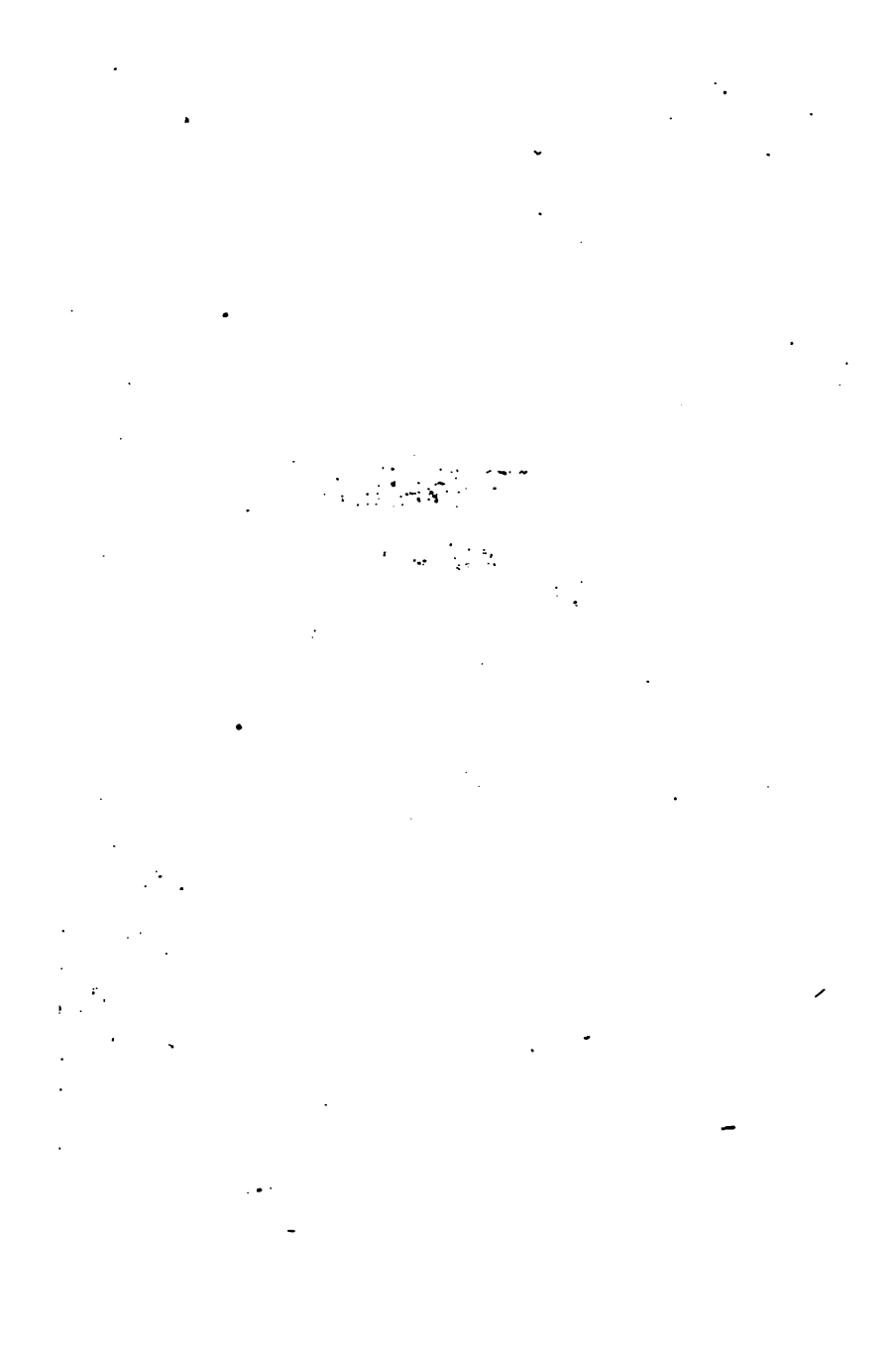

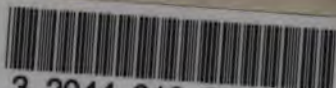

3 2044 018 758 854

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

